

Anaxarchos

Testimonia DK 72 A

A 1 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum IX*, 58–60 (př. A. Kolář)

Anaxarchos pocházel z Abdér. Byl žákem Diogena ze Smyrny a ten zase Métrodóra z Chiu, jenž pravil, že neví ani ti to, že nic neví. Métrodóros byl žákem Nessa z Chiu, podle jiných Démokritovým. Anaxarchos se stýkal i s Alexandrem a byl v mužném věku za desáté olympiády. Jeho nepřítelem byl kyperský tyran Nikokreón. Když se ho otázal kdysi při hostině Alexandros, co soudí o jídle, řekl prý: „Všechno je, králi znamenité, jen měla být ještě předložena hlava jistého satrapy,“ narážející tím na Nikokreonta. (59) Ten na to nezapomněl, a když byl po smrti králově zanesen Anaxarchos za plavby proti své vůli na Kypr, zajal ho, dal ho vhodit do hmoždíře a rozkázal roztlouci železnými palicemi. On však nedbaje mučení, pronesl prý onen pověstný výrok: „Tluc jen měch Anaxarchův, Anaxarcha netlučeš.“ A když Nikokreón poručil vyříznout mu i jazyk, sám si jej uhryzl a vyplivl mu jej do tváře. Naše verše na něho jsou tyto:

Tlucte, Nikokreonte, jen ještě tlucte, pouhý
měch je to, Anaxarchos však dávno již u Dia dlí.
Tebe též zakrátko roztrhá kleštěmi, toto pak vyřkne
nad tebou Persefoneia: „Mlynáři zločinný, zhyň!“

(60) Pro bezcitnost v utrpení a spokojenost v životě byl nazýván Blaženým. Byl s to přivádět s největší lehkostí lidi k rozumu. Tak obrátil Alexandra, jenž si o sobě myslel, že je bůh. Když totiž viděl, že mu z nějaké rány teče krev, ukázav rukou na něho, řekl:

Toto je krev, ne ichór, jenž teče blaženým bohům. (*Ill. V*, 340)

Plútarchos však praví, že to řekl sám Alexandros ke svým přátelům. Ale jindy, připíjeje králi, ukázal prý Anaxarchos na pohár a řekl:

Kdos z bohů bude lidskou rukou zasažen. (*Eurípidés, Orest. 271*)

A 2 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum IX*, 61-63 (př. A. Kolář)

Pyrrhón z Élidy byl synem Pleistarchovým, jak uvádí Dioklés. Podle zprávy apollodórovy v *Kronice* byl zprvu malířem a poslouchal Stilpónova syna Brysóna, jak tvrdí Alexandros v *Nástupnictvích*, potom Anaxarcha, všude ho doprovázejí, takže přišel do styku i s gymnosofisty v Indii i mágy. (...)

(63) Odešel pryč [Pyrrhón] od lidí a žil o samotě, jen zřídka se ukazuje domácím. Činil pryč to proto, že uslyšel jakéhosi Indu, jak vytýkal Anaxarchovi, že nemůže naučit druhého být dobrým ten, kdo sám navštěvuje dvůr královský. Zachovával pryč vždy týž postoj a tvářnost, takže i když ho někdo opustil uprostřed řeči, ukončil ji sám pro sebe, ačkoli byl v mládí dost vznětlivý. Často pryč odcházel z domu, aniž dříve co řekl a potuloval se s ledajakými lidmi. A když jednou upadl Anaxarchos do bláta, čel dále, aniž mu pomohl. Když pak mu to někteří vytýkali, sám Anaxarchos ho chválil pro jeho lhostejnost a neúčastenství.

A 3 = Plútarchos, *Alexandr 52* (př. F. Stiebitz)

Kallisthenés se pokoušel etickou úvahou nebolestně dotknout tragické události [Alexandr zavraždil Kleitu], přičemž mluvil s opatrnou šetrností a věc obcházel, kdežto Anaxarchos, který se ve filosofii hned od počátku ubíral svou vlastní cestou a získal si pověst, že přezírá obvyklé věci a pohrdá jimi, se hned při vstupu rozkřikl: „Tohle je ten Alexandr, na něhož nyní celý svět upírá oči! A on leží na zemi a pláče jako nějaký otrok obávající se lidského zákona a hanby, ačkoli sám má být pro lidi zákonem a výměrem spravedlnosti, poněvadž proto zvítězil, aby vládl a panoval, a ne aby otročil ovládnutým prázdným míněním! Což nevíš,“ pokračoval, „že má Zeus po stranách svého chrámu Diké a Themidu proto, aby bylo zákonné a spravedlivé všechno, co vladař vykoná?“

Takovými asi řečmi Anaxarchos ulevil sice králi v jeho bolesti, ale učinil jeho povahu pro mnohé případy nadutější a nezákonnější, sám se ovšem obratně vetřel do jeho přízně a nadto znechutil králi styk s Kallisthenem, který byl beztak pro svou vážnost málo příjemný.

Vypráví se, že jednou při hostině byla řeč o počasí a teplotě ovzduší, a tu se Kallisthenés zastával mínění těch, kdo tvrdili, že jsou tamní krajiny chladnější a mají horší zimy než krajiny řecké. A když Anaxarchos odporoval a přel se, pravil mu Kallisthenés: „Ale vždyť

přece nutně musíš přiznat, že je zde chladněji než tam, neboť doma jsi přečkával zimu v jediném pláštíku, ale tady ležíš u stolu zakryt tlustými pokrývkami.“ Anaxarcha zajisté tento výrok ještě více roztrpčil.

A 4 /1 = Plútarchos, Alexandr 28 (př. F. Stiebitz)

A když jednou silně zahřmělo a všichni se poděsili, přítomný sofista Anaxarchos k němu [Alexandrovi] pravil: „Způsobil jsi to snad ty, synu Diův?“ Alexandr se zasmál a odpověděl: „Ne, neboť nechci být k svým přátelům tak hrozný, jak mě vybízíš ty, jenž podceňuješ mou večeři, protože vidíš na stole předloženy ryby, a nikoli hlavy perských satrapů.“ Vskutku prý udělal Anaxarchos takovou poznámku, když Héfastión poslal králi malé rybičky. Anaxarchos tím chtěl ponížít a zesměšnit ty, kteří se s velkými námahy a nebezpečnostmi pachtí za vysokými věcmi, že v radostech a požitcích nemají o nic anebo jen o málo více než ostatní lidé.

A 4 /2 = Satyros (fr. 18; FHG III, 164) in: Athénaios, Deipnosophistae VI, 250e (57, 17 Kaibel)

A 4 /3 = Plútarchos, Alex. virt. I, 40; p. 331e

A 5 = Arriános Flavius, Anabasis Alex. IV, 9, 7

A 6 /1 = Arriános Flavius, Anabasis Alex. IV, 10, 5

A 6 /2 = Curtius Rufus VIII, 5, 8

A 7 /1 = Filodémos, De vitiiis IV (Gomperz Comment. Mommsen. 471; Crönert Kolotes Register 187) c. 5. 6

A 7 /2 = Plútarchos, Quaest. conv. IX, 1, 2; p. 737a

A 8 = Ailiános Klaudios, Vari historia IX, 37

A 9 = Athénaios, Deipnosophistae XII; p. 548b (XII, 70 Kaibel)

A 10 = Timón fr. 58 Diels

A 11 /1 = Plútarchos, De tranquillitate animi 4; p. 466d

A 11 /2 = Valerius Maximus VIII, 14 ext. 2

A 12 = Strabón, Geographica XIII; p. 594

A 13 /1 = Kléméns Alex., Stromata IV, 56,4

Nemluvě o Anaxarchovi. Když ho dal tyran drtit železnými tlouky, nechal se slyšet:

„Jen si drť pytel s Anaxarchem, Anaxarcha nedrtíš!“

A 13 /2 = Valerius Maximus III extr. 4

A 14 = Pseudo-Galénos, Hist. phil. 4 (Dox. 602)

A 15 = Pseudo-Galénos, Hist. phil. 7 (Dox. 604)

A 16 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 88